

ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Педагогіка
школи

УДК 37.091.313

Сучасне покоління живе на зламі епох, зміна яких пов'язана з динамічними процесами у всіх структурах життя, і розвивається двома шляхами: відторгнення застарілих форм життя, що чинять опір змінам, і формування нових цивілізованих засад життєдіяльності. Діагностично-проектуючий комп'ютерний комплекс «Універсал» дає змогу застосувати сучасну проективну методику для ефективної організації навчально-виховного процесу на особистісно-орієнтованій основі для всіх ланок школи та забезпечити її ефективно управління.

У статті обґрунтовується оцінка технології проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу як умови поліпшення динаміки психолого-соціального розвитку більшості учнів в класних колективах, підвищення рівня їх духовно-катарсичної активності.

Ключові слова: психолого-соціальні запити школярів, вади особистісного розвитку, діагностично-проектуючий комп'ютерний комплекс.

У наші дні проблема організації навчально-виховного процесу набула особливої актуальності і гостроти через ряд обставин. Зокрема, сучасне покоління живе на зламі епох, зміна яких пов'язана з динамічними процесами у всіх структурах життя, і розвивається двома шляхами: відторгнення застарілих форм життя, що чинять опір змінам, і формування нових цивілізованих засад.

В останній час становлення особистісно-орієнтованої освіти набуло динаміки і обсягу на всіх освітніх рівнях і актуалізує, зокрема, проблему переосмислення виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз результатів проведеної науково-дослідної та експериментальної роботи, яка здійснювалась у школі протягом (2004-2013 років), дає підставу стверджувати, що традиційна

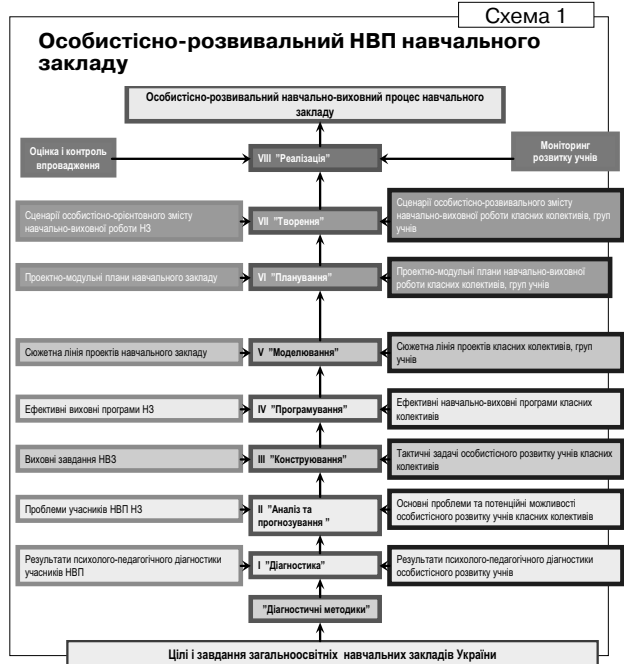

**Олександр
ПАЛАМАРЧУК**

Директор
Теучанської ЗОШ
I-III ступенів
Уманської районної
ради Черкаської об-
ласті

система виховного процесу має очевидні обмеження щодо цілісного психолого-соціального розвитку особистості учнів, оскільки педагоги не керуються психолого-педагогічним змістом освітньої і корекційно-виховної діяльності вихованців, слабо або і зовсім не орієнтуються у конкретних психолого-соціальних запитах школярів. Хибним є те, що ефективність виховної роботи школи контролюються органами оцінюються за кількістю проведених виховних заходів, а проблема формування особистості учнів посувається на другий план. У результаті у більшості учнів процес становлення особистості проходить проблематично, що призводить до деструктивного розвитку вихованців. Кризова ситуація у виховній сфері обумовила пошук педагогічної технології, яка б зводила до мінімуму педагогічні експромти і перетворювала навчально-виховний процес з мало упорядкованої сукупності дій педагогів на цілісну, спроектовану педагогічну взаємодію, що дає змогу дійсно спрямувати діяльність педагогічних працівників навчального закладу на реалізацію особистісно-розвивального підходу до навчання та виховання. Тому сьогодні, в умовах кардинальних змін, неможливе застосування незмінних методів управління школою.

Різні запити замовників освітніх послуг (учнів, батьків, громадських організацій, держави) і вимоги суспільства спонукають дирек-

В. Киричук разом з Л. Єнотаєвою серед вчителів школи: опануємо разом технологію проектування особистісно-розвивального змісту НВП

Стан дітей на цій світлинці "наочно представляє" позитивні результати особистісного розвитку учнів школи

Від редакції

В телефонній розмові з автором цієї статті Олександром Івановичем Паламарчуком редактор нашого журналу запитала, чи може він дати відповідь колегам, таким же директорам шкіл, ліцеїв, гімназій, як і він сам, у яких виникає чи виникне під час ознайомлення зі статтями авторів цього часопису цілком логічне запитання: «На скільки технологія проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу, яка базується на діагностично-проектуючому комплексі «Універсал», може бути цінною/корисною/рятувальною, а отже і ефективною у практичній діяльності директора школи як менеджера навчального закладу?»

Ось що відповів директор Паламарчук Олександр Іванович.

Давайте співставимо дві галузі, що надають послуги населенню країни – освіту і охорону здоров'я. *Що в них є спільного?* Те, що об'єктом їх впливу і діяльності є людина. Але освіта здійснює свій вплив на душу людини, а медицина на її тіло. Чи можемо ми уявити собі сучасний підхід до лікування без застосування комплексної діагностики, що ґрунтується на найсучасніших досягненнях науково-технічного прогресу (комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ультразвукові дослідження і т. ін.). *Хіба може лікар найвищої категорії проводити лікування хворого наосліп, керуючись лише своїми знаннями та інтуїцією?* Очевидно, що ні. *Чому ж тоді вчитель, класний керівник, вихователь здійснює корекцію особистісного розвитку вихованців без належного обґрунтування своїх дій та планує свою діяльність, опираючись лише на свій досвід та вимоги Програми, Концепції, Положень, не маючи можливості здійснити аналіз і оцінку результативності своїх дій та виявити реальний стан сформованості рівня вихованості школярів?* *На озброєнні/в арсеналі педагогічних працівників практично немає цілісних технологічних засобів аналізу і результатів виховного впливу як школи, так і сім'ї.* Враховуючи ті нормативи, якими регламентується наявність у школі кількості працівників психологічної та соціальної служб, діагностика та корекція вад особистісного розвитку кожної дитини, формування її особистісної траєкторії розвитку є досить проблематичним процесом. Сучасний стан виховної роботи зводиться до проведення величезної кількості заходів та свят, запланованих переважно органами управління освіти, без обґрунтування необхідності їх проведення у конкретних навчальних закладах, без виявлення проблем і цілей, на які вони повинні бути зорієнтованими. Це саме можна сказати і про планування роботи школи, відділів освіти, яке здійснюється не на діагностичній основі, без врахування специфіки навчальних закладів та результатів моніторингів розвитку об'єктів впливу – дітей.

Запровадження в практику шкільної роботи такої виховної системи, яка спрямована на збереження здоров'я дитини, внесення соціально

тора школи, як менеджера освіти, самостійно визначати стратегічні дії, які відповідатимуть актуальним запитам споживачів і замовників освіти. Це сьогодні стає основою управління навчальним закладом та визначає стратегію його розвитку. Відповідно, освітній менеджмент має будуватись на наукових засадах і має орієнтуватись на створення цілісної системи управління школою.

Для ефективної роботи адміністрації школи очевидною необхідністю є застосування сучасної інноваційної педагогічної технології, що дозволить максимально спростити обробку та аналіз величезного обсягу інформації, яка стосується всіх учасників навчально-виховного процесу, дозволяє суттєво економити час, а вивільнену енергію працівників направити в творче русло.

Сьогодні в Україні створено і пройшла експериментальну перевірку технологія проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу загальноосвітніх навчальних закладів (автор В.О. Киричук), що максимально оптимізує процес управління школою. В основу цієї педагогічної технології покладено психолого-педагогічний інструментарій – діагностично-проектуючий комп'ютерний комплекс «Універсал».

Основна мета застосування цієї педагогічної технології, що виходить із цілей та завдань загальноосвітніх навчальних закладів України, – це ство-

рення раціональної системи управління навчальним закладом та внесення соціально доцільних змін у зміст і напрямки роботи школи. Реалізація цієї технології здійснюється у відповідності з компонентно-структурною моделлю (див. схему 1), що забезпечує системний підхід до організації роботи всіх учасників навчально-виховного процесу.

Якщо запитати керівників навчальних закладів, як вони розуміють своє головне завдання у виконанні їхньої роботи, швидше за все вони дадуть відповідь: «Забезпечити учасників НВП умовами для проведення навчально-виховного процесу». Це, дійсно, головне завдання керівника, але варто звернути увагу на більш повне визначення: «Забезпечити навчально-виховний процес, у межах існуючих ресурсів (можливостей), у відповідності з поставленими цілями». Для виконання цього завдання сучасний керівник школи повинен застосовувати в своїй роботі методологію проектного менеджменту (технологію планування проєктів), яка дозволить підвищити ефективність роботи будь-якої організації на **30 і більше відсотків**. Практично **будь-яка діяльність школи може бути представлена як сукупність проєктів**. Успіх проєктів залежить від управління проєктами, а саме: планування проєктів, контролю і моніторингу проєктів, кількісного управління проєктами, управління ризиками тощо. Діагностично-проєктуєчий комп'ютерний комплекс «Універсал» дає

обґрунтованих, конструктивних змін в напрямку розвитку особистості, дає змогу супроводжувати кожну дитину. Останнє передбачає як об'єднання та співпрацю педагогів, психолога, медичних і соціальних працівників, так і їх тісну взаємодію з учнями та їх батьками.

Адміністрація школи, що має на озброєнні діагностично-проєктуєчий комплекс «Універсал», має наступні переваги і вигоди:

- системний аналіз особистісного розвитку учнів в класних колективах (фізичний, психічний, соціальний, духовний) – зведені аналітичні дані навчального закладу: таблиці, графіки, діаграми, матриці, характеристики, рекомендації;
- прогнозування особистісного розвитку учнів і груп учнів в класних колективах (конструктивні, деструктивні);
- визначення і диференціація проблем та потенційних можливостей учасників НВП (індивідуальні, групові, колективні, масові);
- планування реалізації проєктів і створення в автоматичному режимі комплексу різних планів (проєктно-модульні, системно-комплексні, графічні, календарні, індивідуальні та ін.);
- створення сценарію виховних заходів навчального закладу з особистісно-орієнтованим змістом;
- моніторинг особистісного розвитку учнів в класних колективах і навчальному закладі (за 74 критеріями – фізичному, психічному, соціальному і духовному розвитку);
- контроль за реалізацією навчальних і навчально-виховних програм і проєктів (протоколи ефективності роботи);
- організація і проведення комплексної психолого-педагогічної діагностики учнів і їх батьків в online-режимі;
- створення проєктів роботи психологічної служби і проєктів індивідуального розвитку учнів;
- здійснення самоконтролю класними керівниками ефективності виховного процесу в класному колективі (протокол ефективності);
- здійснення медичною службою реєстрації, аналізу і систематизації результатів діагностики фізичного розвитку, фізичного здоров'я і адаптаційних можливостей учнів в класних колективах і в школі;
- проведення діагностики і аналізу в сім'ї з дітьми в online-режимі.

Впровадження цієї системи дозволяє відділу освіти дистанційно проводити моніторинг ефективності і результативності роботи конкретного педагогічного працівника і всього педагогічного колективу в online-режимі. **Вважаю, що застосування можливостей діагностично-проєктуєчого комплексу «Універсал» позитивно впливає на динаміку психолого-соціального і духовного розвитку більшості школярів.**

Необхідною умовою успішного впровадження в навчально-виховний процес цієї педагогічної технології є наявність висококваліфікованих педагогічних кадрів, керівників навчальних закладів, готових до змін та пошуку і впровадження ефективних методів, прийомів та технологій навчання і виховання

зможу застосовувати сучасну проективну методику для ефективної організації навчально-виховного процесу на особистісно-орієнтованій основі для всіх ланок школи та забезпечити її ефективне управління.

Практика проведення науково-дослідної та експериментальної роботи за темою «Проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу» виявило, що конструювання високоефективних корекційно-виховних програм та проектів особистісного розвитку учнів проходило б дуже складно без застосування спеціально створеної на базі діагностично-проектуючого комп'ютерного комплексу «Універсал». Технологія проектно-модульного планування є найбільш ефективною, на сьогоднішній день, у порівнянні з традиційними способами планування. Навчально-виховний зміст проектно-модульних планів системний, особистісно-орієнтований на реалізацію конкретних корекційно-виховних задач особистісного розвитку учнів.

Результати моніторингу особистісного розвитку учнів школи, використання у практиці вище наведеної технології, значно поліпшили динаміку психолого-соціального розвитку більшості учнів в класних колективах, сприяли зростанню рівня їх духовно-катарсичної активності.

Д і а г н о с т и ч н о -проектуючий комплекс «Універсал» є сучасним психолого-педагогічним інструментарієм, що дає змогу не на словах, а на ділі забезпечити здійснення особистісно орієнтовного підходу у педагогічній взаємодії учнів, учителів та батьків. Технологічна та методологічна підтримка Міністерством освіти і науки України Інституту обдарованої дитини НАПН України, а саме роботи з удосконалення і постійної модернізації технологічних складових діагностично-проектуючого комплексу сприяють його адаптації до тих швидких змін, що відбуваються в умовах реформування загальної середньої освіти в Україні.

Але варто відзначити, що для успішного впровадження у навчально-виховний процес цієї педагогічної технології *необхідною умовою є наявність висококваліфікованих педагогічних кадрів, керівників навчальних закладів, готових до змін та пошуку і впровадження ефективних методів, прийомів та технологій навчання і виховання.* У ході проведення дослідно-експериментальної роботи *відзначено низький рівень підготовки педагогічних працівників з питань вікової та педагогічної психології, методики проведення тренінгових занять та рівня освоєння сучасних інформаційних технологій, роботи з комп'ютерною технікою.* **Варто** під час проведення курсової перепідготовки педагогічних працівників **за-**

проводити спеціальні курси для підвищення кваліфікації класних керівників. Це дозволить підняти соціально-комунікативний розвиток вихованців на значно вищий рівень.

Дирекцією школи апробована і реалізована методика створення цілісної системи проектно-модульного планування роботи школи на основі навчально-виховних проектів. Успішно реалізовано на практиці технологію моніторингу якості проведення виховних та навчальних мінімодулів. Щосеместрові чергові зрізи комплексного моніторингу психо-соціального розвитку всіх учасників навчально-виховного процесу за допомогою комп'ютерного діагностично-проектуючого комплексу «Універсал» чітко відслідкували позитивну динаміку розвитку учнів школи, характер міжособистісних і міжгрупових стосунків в класних колективах, динаміку їх розвитку та соціально-психологічного статусу кожного учня, вплив сім'ї і соціального оточення на результати навчального процесу та рівня вихованості школярів

Аналіз внутрішніх передумов формування особистості підлітків дав можливість чітко виділити наступні психологічні *вади особистісного розвитку школярів*, що істотно і негативно впливають на формування їх особистостей: *нечесність, тривожність, асоціальність, агресивність, замкнутість та невпевненість*. Саме ці вади підлягають у школі психологічній корекції.

Науково практична акредитація створеної інноваційної освітньої системи проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу відбулася в Черкаському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників у червні 2012 року, а сама технологія проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу на основі діагностично-проектуючого комплексу «Універсал» буде ефективною при впровадженні у практику роботи всіх типів середніх загальноосвітніх навчальних закладів.

ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ЗАБЕЗПЕЧИТИ УЧАСНИКІВ НВП УМОВАМИ ДЛЯ ЙОГО ПРОВЕДЕННЯ В МЕЖАХ ІСНЮЮЧИХ РЕСУРСІВ (МОЖЛИВОСТЕЙ), У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ПОСТАВЛЕНИХ ЦІЛЕЙ.

О. Паламарчук

Александр Паламарчук

Проектирование учебно-воспитательного процесса. Технологический аспект

В статье обосновывается оценка технологии проектирования личностно-развивающего содержания учебно-воспитательного процесса как условия улучшения динамики психолого-социального развития большинства учащихся в классных коллективах, повышения уровня их духовно-катарсической активности.

Ключевые слова: психолого-социальные запросы школьников, изъяны личностного развития, диагностико-проектирующий компьютерный комплекс.

Oleksandr Palamarchuk

Projecting of the educational process. Technological Aspects

Modern generation is living at the turn of ages, their change is related to dynamic processes in all structures of life, and develops in two ways: rejection of old forms of life that resist changes, and the formation of new principles of civilized life. The computerized projecting-diagnostic complex "Universal" allows to apply the modern projective technique for efficient organization of the educational process on personality-oriented basis for all parts of the school and ensure its effective management.

The article is focused on the projecting technology evaluation in personal and developmental content of the educational process as a condition for improving the dynamics of psycho-social development of most students in the class groups, increasing their spiritual cathartic activity.

Key words: psychological and social needs of students, personal development defects, projecting-diagnostic complex.